

УДК 343.14:351.745.7:343.974**Сухорада Іван Олександрович**

Начальник сектору Головного управління
контррозвідувального захисту економіки держави СБ України,
здобувач ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка

МЕТОДОЛОГІЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ДОКУМЕНТУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ

У статті обґрунтовано актуальність наукових досліджень проблем документування оперативними підрозділами злочинів у сфері банківського кредитування. Подано оцінку сучасного стану наукових досліджень цих проблем. Визначено роль і місце теорії кримінального права та процесу, кримінології, криміналістики, оперативно-розшукової діяльності у дослідженні проблем документування злочинів у сфері банківського кредитування оперативними підрозділами. Розроблено методологічні засади вирішення цих проблем.

Ключові слова: злочини, банківське кредитування, оперативні підрозділи, наукові дослідження

В статті обґрунтовано актуальність наукових досліджень проблем документування оперативними підрозділами злочинів у сфері банківського кредитування. Дана оцінка сучасного стану наукових досліджень цих проблем. Визначено роль і місце теорії кримінального права та процесу, кримінології, криміналістики, оперативно-розшукової діяльності у дослідженні проблем документування злочинів у сфері банківського кредитування оперативними підрозділами. Розроблено методологічні засади вирішення цих проблем.

Ключевые слова: преступления, банковское кредитование, оперативные подразделения, научные исследования

In the article the urgency of research problems documenting operational units crimes in bank lending. The current status of research these issues. The role and place of the theory of criminal law and procedure, criminology, forensic science, operational and investigative activities in the study of problems of documenting crimes in the area of bank lending to the operational units. The methodological basis for solving these problems.

Tags: crime, bank lending, operational units, research.

Для нормального функціонування економіки необхідна надійна стабільна і розвинена банківська система, що надасть змогу підприємствам отримати повний набір якісних банківських послуг, починаючи від вчасного здійснення платежів і закінчуючи надання своїм клієнтам кредитів, послуг по операціях з цінними паперами та інше. Однак тут є низка проблем. Одна з них – це злочинність у сфері банківського кредитування. Злочини, що вчиняються у цій сфері можна віднести до одних з найбільш небезпечних економічних злочинів, оскільки їх негативний вплив відображається не тільки на самому банку, але і на багатьох інших суб'єктах економічної діяльності і фінансовій системі держави в цілому. Саме тому проблеми боротьби із злочинністю у сфері банківського кредитування наразі є актуальними.

Актуальність проблем боротьби зі злочинами у сфері банківського кредитування зумовлює активний науковий пошук засобів їх вирішення фахівцями у різних галузях юридичної науки. Потужні теоретичні напрацювання даного напрямку, що мають вагоме прикладне значення, провадились як в межах окремих наукових спеціальностей (кримінальний процес, криміналістика, судова експертиза, оперативно-розшукова діяльність, кримінальне право, криміналістика) так і на міжгалузевому рівні. Тому визначення основних напрямів дослідження документування оперативними підрозділами злочинів у сфері банківського кредитування повинно ґрунтуватися на ґрунтовному вивченні, глибокому науковому аналізі та об'єктивній критичній оцінці результатів отриманих дослідниками у різних галузях юридичної науки. Виконання

цього завдання зумовлює необхідність визначення загального обсягу наукових знань щодо об'єкта дослідження та їх систематизації.

Мета статті – подати оцінку сучасного стану наукових досліджень проблем документування злочинів у сфері банківського кредитування оперативними підрозділами та розробити методологічні засади вирішення цих проблем.

Тематика обраного напрямку дослідження та логіка наукового пошуку обумовлюють доцільність диференціації означених наукових знань за певними напрямками, які б відбивали їх поділ на філософські категорії «загальне», «особливе», «одиничне».

До загального у межах нашого дослідження відносимо ті категорії, на розумінні яких мають ґрунтуватися конкретні теоретичні та прикладні положення, що відповідатимуть реалізації мети дослідження: поняття та зміст документування; поняття та зміст діяльності оперативних підрозділів; сутність у сфері банківського кредитування. Дослідження сукупності наукових знань за обраними напрямками дає можливість шляхом аналізу кожної з названих складових та подальшого синтезу отриманих результатів сформулювати концептуальні засади розуміння сутності документування злочинів у сфері банківського кредитування оперативними підрозділами.

На означеному теоретичному базисі можна ґрунтувати наукові розвідки особливого, яке у нашому дослідженні представлене питаннями правового регулювання документування злочинів у сфері банківського кредитування оперативними підрозділами, як загалом, так і на окремих стадіях (оперативного пошуку, досудового розслідування, кримінального судочинства).

Одиничне полягає в межах загального та особливого та – це організація і тактика документування оперативними підрозділами злочинів у сфері банківського кредитування.

Звертаючись до сфери наукових знань, які було визначено як «загальне», насамперед проаналізуємо стан досліджень поняття документування злочинів.

Більшість вчених, вивчаючи поняття документування підходять до його визначення як похідного від поняття «документ». Тому окрім власне юридичних наук до дослідження поняття документування злочинів долучають знання інших наукових галузей, зокрема таких як державне управління, економіка, інформатика, бібліотеко-, бібліографо-, архіво-, музезознавство, а також окремої галузі знань – документознавства. Повторне детальне дослідження розуміння понять документ та документування представниками названих наук може мати сенс у контексті оцінки та перевірки результатів врахування їх досягнень при визначенні відповідних понять у кримінальному процесі та криміналістиці, судовій експертизі, оперативно-розшуковій діяльності, кримінальному праві. Крім того, дослідження понять документа та документування у площині міжгалузевої наукової розробки тривають і дотепер та характеризуються активною теоретичною полемікою.

Разом з викладеним, вважаємо більш продуктивним та доцільним визначення поняття документування ґрунтувати на здобутках вчених, які розробляли це питання в розрізі юридичних наук, а саме кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

За радянських часів у межах кримінального процесу поняття документів здебільшого досліджувалися у зв'язку їх використанням як доказів у кримінальному судочинстві (В. Д. Антонов, В. Д. Арсеньєв, Л. В. Вороніна, В. А. Галков, Ю. М. Прокоф'єв, В. П. Репезова та ін.). Ця тенденція продовжується і на всьому пострадянському просторі, зокрема в Україні. Проблема використання документів як процесуальних джерел доказів у кримінальному судочинстві приділялась увага в працях: Ю. П. Аленіна, М. І. Бажанова, В. П. Бахіна, Т. В. Варфоломеєвої, В. І. Галагана,

В. Г. Гончаренка, Ю. М. Грошевого, В. П. Гмирка, А. Я. Дубинського, А. П. Запотоцького, В. С. Зеленецького, А. В. Іщенко, Н. С. Карпова, Є. Г. Коваленка, М. В. Костицького, В. П. Колмакова, В. С. Кузьмічова, В. К. Лисиченка, Є. Д. Лук'янчикова, А. О. Ляша, В. Т. Маляренка, Г. А. Матусовського, М. М. Михеєнка, О. Р. Михайленка, В. Т. Нора, М. А. Погорецького, М. І. Сірого, С. М. Стахівського, В. М. Тертишника, Л. Д. Удалової, В.Ю. Шепітька, О. Г. Шило, М. Є. Шумила та інших дослідників. Аналіз їх наукових праць свідчить про те, що до цього часу серед вчених немає єдиної думки про загальне поняття документів як процесуальних джерел доказів. Крім того, сьогодні недостатньо врегульовані чинним КПК України процесуальний порядок отримання документів та правила їх використання як процесуальних джерел доказів. Не враховані особливості перевірки та оцінки документів – джерел доказів на різних стадіях кримінального процесу, що негативно позначається на слідчій і судовій практиці.

У зв'язку викладеним, до наукового підґрунтя дослідження проблем документування оперативними підрозділами злочинів у сфері банківського кредитування зараховуємо результати останніх наукових досліджень в галузі теорії доказів та доказування.

У криміналістичній науці історично склалася та традиційно виокремлюється теоретиками як окрема підсистема наукового пізнання – криміналістичне документознавство. Її визначають як галузь криміналістичної техніки – систему знань, яка містить: загальні положення криміналістичного документознавства; криміналістичне дослідження рукописів; криміналістичне дослідження рукописних текстів; техніко-криміналістичне дослідження документів. Фундаментальні наукові засади криміналістичного дослідження документів, зокрема й розуміння відповідних понять, були закладені В. К. Лисиченком та в подальшому розвинуті іншими дослідниками. Їх напрацювання також мають складати основу для розробки питань документування оперативними підрозділами злочинів у сфері банківського кредитування.

Поняття документів та документування вже тривалий час є предметом наукового пізнання теорії оперативно-розшукової діяльності. Зокрема їх досліджували такі радянські вчені як А. С. Шленов; А. Ф. Возний, Ю. І. Веселов, В. Г. Самойлов. Їх роботу продовжили сучасні російські науковці. В Україні дані проблеми на високому науковому рівні досліджені у працях В. І. Василичука, Д. Й. Никифорчука, Ю. Ю. Орлова, М. А. Погорецького, М. П. Стрельбицького та інших вчених. Крім того, поняття документування щоразу досліджувалися при науковій розробці питань боротьби з окремими видами злочинів.

Наступною важливою категорією віднесеною до числа тих на розумінні яких мають ґрунтуватися конкретні теоретичні та прикладні положення, що відповідатимуть реалізації мети дослідження є діяльність оперативних підрозділів.

Як слушно зауважує А. Колодій, важливою методологічною складовою наукового пошуку ефективних шляхів формування в Україні громадянського суспільства, розбудови соціальної, правової держави є дослідження правотворчої, правоохоронної та правореалізаційної діяльності різних суб'єктів [1, с. 271], серед яких особливої уваги заслуговують органи, на які покладено функції боротьби зі злочинністю, захисту громадян та держави від протиправних посягань. Адже від юридичного й фактичного змісту їх діяльності залежать результати реалізації доктринальних теоретичних положень щодо забезпечення прав людини [2], верховенства права [3; 4] та правового порядку в Україні [5]. Дослідження цього змісту є багаторівневими, та здійснюються представники різних галузей юридичної науки. На загальнотеоретичному рівні вивчено ознаки, принципи, структуру, мету, завдання, методи, засоби, стадії, форми, результати, а також співвідношення та критерії відмежування правової, юридичної,

правозастосовної, правоохоронної, поліцейської діяльності. У межах філософії й теорії права, наук кримінального процесу й ОРД досліджено зміст і взаємозв'язок діяльності слідчих та оперативних підрозділів правоохоронних органів. До вивчення конкретних напрямів діяльності ОВС долучаються представники й інших наукових юридичних спеціальностей, таких як адміністративне право і процес, інформаційне право, судоустрій, прокуратура та адвокатура, забезпечення державної безпеки України. При цьому, досліджуючи діяльність (окремі аспекти діяльності) конкретних правоохоронних органів (їх підрозділів або посадових осіб), науковці здебільшого не вдаються до аналізу її змісту з позицій філософії, доктринальних положень теорії права, ОРД і кримінального процесу. Відсутність такого підходу спостерігається і при вивченні діяльності конкретних оперативних підрозділів різних міністерств і відомств (органів внутрішніх справ, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, органів Державної пенітенціарної служби України, органів Державної прикордонної служби України, органів Державної митної служби України): юридичною наукою не сформульовано поняття та повною мірою не розкрито зміст цієї діяльності. Науковці досліджують її окремі аспекти та проблемні питання. Проте без наукового розуміння змісту діяльності оперативних підрозділів неможливо визначити їх роль у забезпеченні конституційних гарантій, місце в механізмі держави (зокрема, у контексті концептуальних засад удосконалення системи органів охорони правопорядку), розв'язати правові, організаційні, тактичні та інші проблеми. Це зокрема стосується і документування оперативними підрозділами злочинів у сфері банківського кредитування.

Аналіз доктринальних наукових праць, у яких розглянуто зміст діяльності загалом і юридичної діяльності зокрема, а також її окремих видів, свідчить про суттєві відмінності в поглядах щодо цього питання. Сукупність усіх елементів структури діяльності, виокремлених різними вченими, становлять: мета, завдання, цілі, засоби (засоби), методи, способи, результат (очікуваний результат), процес діяльності, форма процесу діяльності, об'єкт, суб'єкт (суб'єкти), учасники, юридичні дії й операції, засоби і способи здійснення дій та операцій, результати дій, принципи, функції, напрями, стадії, етапи.

Ураховуючи загальнонаукові засади діяльності та критично оцінюючи погляди щодо визначення її структурних елементів, М. А. Погорецький [6, с. 153] справедливо вирізняє такі внутрішні структурні елементи змісту ОРД і кримінального процесу, як: мета, завдання, дії та суб'єкти, що утворюють їх як цілісні діяльні системи, а також зовнішні їх елементи, якими є стадії, етапи, організаційно-правові форми. На його думку, принципи, методи та функції не є структурними елементами змісту ОРД і кримінального процесу як діяльних систем, але відіграють важливу роль в їх функціонуванні й характеризують внутрішні та зовнішні сутнісні ознаки цих видів діяльності.

Зміст оперативно-розшукової діяльності та зміст діяльності оперативних підрозділів не є тотожним. Їх співвідношення потребує окремого ґрунтовного дослідження. Проте, після введення в дію КПК України 2012 року, можна однозначно стверджувати, що діяльність оперативних підрозділів повним обсягом не укладається в поняття ОРД. Адже стаття 41 КПК України передбачає, що оперативні підрозділи органів внутрішніх справ, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, органів Державної пенітенціарної служби України, органів Державної прикордонної служби України, органів Державної митної служби України здійснюють слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії в кримінальному провадженні за письмовим дорученням слідчого, прокурора. Під час виконання доручень слідчого, прокурора співробітник оперативного підрозділу

користується повноваженнями слідчого. Співробітники оперативних підрозділів не мають права здійснювати процесуальні дії у кримінальному провадженні за власною ініціативою або звертатися з клопотаннями до слідчого судді чи прокурора. Доручення слідчого, прокурора щодо проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій є обов'язковими для виконання оперативним підрозділом.

Оскільки діяльність оперативних підрозділів є складовою боротьби держави зі злочинністю й провадиться лише оперативно-розшуковими та кримінально-процесуальними засобами, вважаємо, що її внутрішніми структурними елементами, як ОРД і кримінального процесу, є мета, завдання, дії та суб'єкти. Кожен з цих елементів потребує окремого розгляду як основи для створення загального уявлення про діяльність оперативних підрозділів у цілому. При цьому дослідження означених елементів має ґрунтуватися на аналізі діяльності оперативних підрозділів як суто практичної категорії, оскільки її існування зумовлено системою положень КПК України, Законів України «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про міліцію», «Про Службу безпеки України», «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» тощо, актів Президента України та постанов Кабінету Міністрів України, які доповнюють, уточнюють і конкретизують положення означених вище законодавчих актів, міжвідомчих та відомчих нормативних актів.

Наступним важливим пластом наукових знань, необхідних для використання в межах нашого дослідження є поняття злочинів у сфері банківського кредитування. Ці кримінальні правопорушення за загальним визнанням науковців належать до категорії економічних. Отже злочини та злочинність у кредитно-банківській сфері потрібно розглядати в контексті економічних злочинів та економічної злочинності. В теорії кримінального права та процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності економічним злочинам приділено чимало увагу, у тому числі на рівні фундаментальних наукових праць, які охоплюють зокрема і злочин у сфері банківського кредитування.

Існування таких злочинів є об'єктивною реальністю, проте законодавець не виокремив відповідної категорії кримінальних правопорушень. Це зумовило увагу до даного питання як представників науки кримінального права, так і дослідників різних аспектів протидії злочинам у кредитно-банківській системі (О. П. Бушан, В. І. Василюк, С. О. Лук'яненко, М. А. Погорєцький, М. П. Стрельбицький, Л. М. Стрельбицька, О. О. Сухачов, О. Ю. Татаров С. С. Чернявський та ін.)

Комплексний аналіз праць названих вчених дозволить не лише сформулювати власний підхід до розуміння поняття злочинів у сфері банківського кредитування, а й ефективно досліджувати проблеми боротьби з ними, які стосуються питань правового регулювання діяльності оперативних підрозділів з документування відповідних кримінальних правопорушень. При цьому потрібно враховувати, що постійні трансформації економічної злочинності, зокрема вдосконалення способів вчинення кримінальних правопорушень у сфері банківського кредитування, а також недосконалість правового регулювання боротьби ними зумовлює необхідність визначення засобів вдосконалення юридичної регламентації як кримінального процесу і оперативно-розшукової діяльності, так і суспільних відносин, що пов'язані з банківським кредитуванням. Тому важливе значення має вивчення сучасного стану злочинності у кредитно-банківській системі та її соціально-правових детермінант, сучасних механізмів злочинної діяльності, використання злочинцями вад законодавства про банки та банківську діяльність, засобів протидії ними виявленню та розслідуванню злочинів у сфері банківського кредитування. На цьому етапі дослідження, із залученням результатів останніх наукових напрацювань, має бути вивчена практика правоохоронних та судових органів, проаналізовані Закони України та підзаконні нормативно-правові

акти, що регулюють суспільні відносини у сфері банківського кредитування, оперативно-розшукової діяльності, а також положення КПК України та документів, що деталізують та роз'яснюють його положення, встановлюють порядок взаємодії оперативних підрозділів, слідчих, прокурора, регламентують їх відносини з судом.

Комплексність та повнота дослідження за пропонованою темою в числі іншого забезпечуються науковим аналізом проблем організації і тактики документування злочинів у сфері банківського кредитування оперативними підрозділами. Тому виникає потреба у дослідженні концептуальних питань організації і тактики їх діяльності (як у межах оперативно-розшукової діяльності, та і у межах кримінального процесу), що зокрема стосується визначення відповідних понять, характерних ознак документування злочинів у сфері банківського кредитування.

Оскільки організація і тактика документування різних видів злочинів у вітчизняній юридичній науці традиційно досліджувалося в межах теорії оперативно-розшукової діяльності, доцільно науковим підґрунтям дослідження відповідних аспектів боротьби зі злочинами у сфері банківського кредитування вважати напрацювання вчених у цій галузі знань. А враховуючи те, що оперативно-розшукові заходи та негласні слідчі (розшукові) дії є ідентичними за своїм змістом та відрізняються лише юридичною формою, результати наукового розв'язання проблем організації і тактики документування злочинів у сфері банківського кредитування оперативними підрозділами можна проектувати у сферу кримінального процесу з врахуванням формальних юридичних вимог КПК України та підзаконних нормативних актів.

Питання боротьби зі злочинами, що вчиненні безпосередньо у сфері банківського кредитування в площині оперативно-розшукової діяльності розробляли В. І. Василичук, В. П. Захаров, І. М. Зубач, Я. Ю. Кондратьєв, Р. О. Коніжай, Р. Р. Кузьмін, С. І. Ніколаюк, М. А. Погорельцій, В. Д. Поливанюк, В. Д. Пчолкін, О. О. Сухачов, А. Ф. Хостенко, О. І. Штепа та інші науковці. Комплексний аналіз їх праць та результатів фундаментальних досліджень в галузі оперативно-розшукової діяльності забезпечить ефективність наукового пошуку засобів вирішення сучасних проблем документування злочинів у сфері банківського кредитування.

Вивчаючи загальні, особливі та одиничні питання діяльності оперативних підрозділів з документування злочинів у сфері банківського кредитування, будемо ґрунтуватися вивченні практичної реалізації ними відповідних правових норм. Такий підхід відповідає баченню як теоретиків (М. А. Шматов розглядає ОРД як джерело становлення та розвитку її теорії [7, с. 6]), так і практиків (А. Є. Івахін та П. Я. Пригунов уважають, що в ОРД, на відміну від інших її видів, найважливішою є практика, на основі аналізу якої розробляють правила проведення тих чи інших заходів, а також теорію, розвиток якої нерозривно пов'язаний із практичною діяльністю [8, с. 4]). Оскільки документування злочинів у сфері банківського кредитування є засобом забезпечення процесу доказування у відповідних кримінальних провадженнях, а відповідно і складовою виконання завдань та досягнення мети кримінального судочинства, комплексність та повнота вивчення практики вимагають дослідження прикладних питань взаємодії оперативних підрозділів, слідчих, прокуратури та суду. Отже вивчаючи практику потрібно відстежувати весь процес боротьби зі злочинами у сфері банківського кредитування: від здійснення оперативного пошуку відповідних фактичних даних – до провадження в суді. Тоді виникає можливість побачити на яких саме етапах і які саме проблеми потрібно вирішувати, вдосконалюючи норми законів та підзаконних нормативно-правових актів, розробляючи методичні рекомендації, оптимізуючи процес застосування криміналістичної та оперативної техніки тощо. При цьому будемо послуговуватися наступними емпіричними методами дослідження: спостереження за процесом документування оперативними підрозділами злочинів у сфері банківського

кредитування та використанням його результатів у кримінальному процесі (як через вивчення документів, так і за безпосередньої участі); його порівняння з процесом документування інших економічних злочинів; експерименти щодо практичного використання результатів власного дослідження. Необхідні для дослідження дані щодо практичної діяльності за їх джерелами поділяємо на чотири групи: отримані шляхом безпосереднього вивчення матеріалів оперативно-розшукової діяльності та кримінальних проваджень, прокурорської та судової практики, а також особистого спостереження; отримані особисто за допомогою соціологічних методів; отримані науковцями в межах іншими досліджень; отримані в прикладах та узагальненнях, що публікуються правоохоронними та судовими органами у фахових виданнях, оглядах, методичних рекомендаціях.

Оскільки кримінальні правопорушення у сфері банківського кредитування є проблемою не лише України, а майже всіх країн світу, а також те, що банківська злочинність часто має транснаціональний характер, на всіх етапах нашого дослідження будемо використовувати досвід правоохоронних органів зарубіжних держав, міжнародну практику боротьби з цими злочинами.

Підсумовуючи викладене зазначимо, що в цілому питання протидії злочинам у сфері банківського кредитування оперативно-розшуковими та кримінальними процесуальними засобами були добре розроблені представниками юридичної науки. Проте радикальні зміни у правовому регулюванні кримінального процесу та оперативно-розшукової діяльності, трансформація економічної злочинності (зокрема злочинності у банківській сфері) зумовили виникнення практичних проблем, що потребують теоретичного осмислення та визначення конкретних шляхів вирішення. Окреслення кола цих проблем має ґрунтуватися на вивченні практики, а засоби їх розв'язання повинні засновуватися на науковому розумінні ключових понять, що складають категоріально-термінологічний апарат дослідження («документування», «доказування», «оперативні підрозділи», «банківське кредитування», «злочини у сфері банківського кредитування» та ін.), а також критичному аналізу результатів наукового пошуку фахівців в галузі кримінального процесу, криміналістики, оперативно-розшукової діяльності, кримінальне право, які досліджували загальні, особливі та одиничні питання боротьби зі злочинами у сфері банківського кредитування. Вирішення зазначених проблем передбачає комплексне використання загальнонаукових (емпіричні – спостереження, порівняння, експеримент; емпірико-теоретичні – абстрагування, аналіз і синтез, індукція і дедукція, моделювання, узагальнення; теоретичні – аналогія, аксіоматичний метод, екстраполяція, ідеалізація, історичний метод, системний підхід, систематизація, класифікація, типологія, формалізація, визначення, опис, інтерпретація) та спеціальних методів юридичної науки, зокрема: історико-правового; системно-структурного; порівняльно-правового; логіко-юридичного догматичного; статистичного; соціологічного; моделювання та ін.

Список використаних джерел

1. Колодій А. Громадянське суспільство: доктрина та вітчизняна практика / А. Колодій // *Право України*. – 2013. – № 9. – С. 270–288.
2. Оніщенко Н. До питання про розвиток доктрини прав людини в Україні (роки незалежності) / Н. Оніщенко // *Право України*. – 2013. – № 9. – С. 176–193.
3. Засць А. Концепції правової держави і верховенства права в українській правовій доктрині / А. Засць // *Право України*. – 2013. – № 9. – С. 243–269
4. Рабінович П. Верховенство права: доктринальні інтерпретації в Україні / П. Рабінович // *Право України*. – 2013. – № 9. – С. 162–175.

5. Крижановський А. Доктрина правового порядку в Україні: генезис, сучасний стан і перспективи / А. Крижановський // Право України. – 2013. – № 9. – С. 229–241.

6. Погорецький М. А. Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: [моногр.] / Погорецький М. А. – Х. : Арсіс, ЛТД, 2007. – 576 с.

7. Шматов М. А. Теория оперативно-розыскной деятельности в системе уголовно-правовых наук / Шматов М. А. – Волгоград : Волгоград. акад. МВД России, 2001. – 228 с.

8. Ивахин А. Е. Оперативная деятельность и вопросы конспирации в работе спецслужб: по материалам открытой печати и лит. : [в 6 т. Т. 2] / А. Е. Ивахин, П. Я. Прыгунов. – [2-е изд. стереотип.]. – К. : КНТ, 2008. – 224 с

УДК 343.14:351.745.7:343.974

Сухачов Олексій Олександрович

Заступник начальника Головного управління контррозвідувального захисту економіки держави СБ України, здобувач ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка

ПОНЯТТЯ НЕГЛАСНОСТІ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

На основі аналізу положень Кримінального процесуального кодексу України розкрито сутність негласності слідчих (розшукових) дій, що передбачені гл. 21 цього кодексу з позицій її розуміння законодавцем. Проаналізовано результати наукових досліджень з проблем забезпечення негласності оперативно-розшукової діяльності. Визначено співвідношення поняття негласності з категоріями «конспірація», «конфіденційність», «таємність». Запропоноване авторське визначення поняття негласності у кримінальному процесі.

Ключові слова: конспірація, негласність, кримінальний процес, негласні слідчі (розшукові) дії

На основе анализа положений Уголовного процессуального кодекса Украины раскрыта сущность негласности следственных (розыскных) действий, предусмотренных гл. 21 этого кодекса с позиций ее понимания законодателем. Проанализированы результаты научных исследований по проблемам обеспечения негласности оперативно-розыскной деятельности. Определено соотношение понятия негласности с категориями «конспирация», «конфиденциальность», «секретность». Предложено авторское определение понятия негласности в уголовном процессе.

Ключевые слова: конспирация, негласность, уголовный процесс, негласные следственные (розыскные) действия.

Based on the analysis of the provisions of the Criminal Procedural Code of Ukraine reveals the essence behind the scenes of investigation (search) actions under Sec. 21 of the Code from the standpoint of its understanding of the legislator. The results of research on behind the scenes to ensure operational and investigative activities. The correlation of the concepts behind the scenes with the categories of "conspiracy", "confidential", "secret". Author's definition of the concept behind the scenes in the criminal process.

Tags: conspiracy, behind the scenes, criminal procedure, unspoken investigation (investigative) action.

Запровадження інституту негласних слідчих (розшукових) дій (НСРД) стало одною з найбільш революційних новацій кримінального процесу України. Проте недосконалість структури та змісту норм глави 21 Кримінального процесуального кодексу (КПК) України викликали численні проблеми практичної діяльності та справедливу критику науковців [1–5 та ін.]. Ідея створення означеного інституту в межах кримінального процесуального закону безумовно є прогресивною та відповідає міжнародній практиці [6; 7]. Але її реалізація не була належним чином теоретично обґрунтована та реалізовувалась посміхом. Про негативні наслідки такого підходу ще